

Leo Trotskij

KPDs kollaps och Oppositionens uppgifter

9 april 1933

Frågan om den tyska kommunismens framtid står nu i centrum för våra sektioners intresse. Så långt jag kan bedöma, är majoriteten av kamraterna benägna att tro att frågan i Tyskland är en fråga om ett nytt parti. Det finns emellertid andra som menar att en sådan formulering är oriktig och vidhåller att den gamla parollen om att ”reformera” partiet i leninistisk riktning ska behållas. Den inställningen har till exempel två spanska och två tyska kamrater, vilka talar i namn av hela grupper, och en rysk kamrat. Jag betvivlar inte att deras invändningar speglar stämningarna hos en betydande del av Oppositionen. Det skulle vara onaturligt om behovet av en sådan förändring inte framkallade olika nyanser och skiljaktigheter. Det vore ovärdigt Oppositionen om vi vore oförmögna att diskutera på ett kamratligt men ändå sakligt sätt de åsiktsskillnader som uppstått. En sådan diskussion kan bara leda till Oppositionens tillväxt och verka stärkande på den inre demokratin. Jag delar inte kärnan i de invändningar som rests, även om jag kan förstå dem psykologiskt. Misstaget hos de ovan nämnda kamraterna består i att de utgår från gårdagens formler istället för dagens fakta. Vi måste lära oss korrigera och ersätta formuleringar i ljuset av nya händelser.

Under de senaste tre åren har våra beräkningar grundats på KPDs förmåga att ändra sin politik i tider av tryck från massorna. Om vår prognos från igår definieras skarpare, skulle den kunna uttryckas på följande sätt: ”Vi kan ännu inte veta i vilken utsträckning den tyska arbetarklassen är försvagad av gångna misstag, sick-sack-kurser och nederlag, och i vilken grad den stalinistiska byråkratins sabotage tillsammans med socialdemokratins kapitulation har paralyserat proletariats energi.” Vi har ofta uttryckt hoppet att själva hotet från den fascistiska faran skulle sluta leden bland proletariatet och ge upphov till en motståndsrörelse som inte skulle tillåta Hitler att ta alla maktpositioner i besittning på en gång. Varje gång Hitlers frammarsch hejdas, även när han befinner sig i regeringsställning, skulle oundvikligen befrämja självtilliten bland arbetarna. Om ett inbördeskrig satte igång skulle det ha påbörjat en upplösning i regeringskretsarna och i fascistarmén själv. Vacklan i fiendeläget skulle i sin tur återigen befrämja de offensiva krafterna hos proletariatet, osv, osv. Sådant var det dialektiska perspektiv som vi ansåg troligt, i alla fall inte uteslutet. Därför var vi tvungna att – det var vår plikt att – uttömma alla de möjligheter som låg förborgat i gårdagens situation.

Det skulle dock vara vansinnigt att låta sig ledas av ett gammalt perspektiv som utdömts av händelsernas gång. De spanska kamraterna frågar sig: ”Är det möjligt att dessa få veckor kan ersätta ett perspektiv från inbördeskrigets långa månader?” Naturligtvis har de ersatt det. Några få veckor, t o m dagar, har fullständigt förstört utsikterna för den mer gynnsamma variant som vi räknade med. Hitler intog maktens materiella apparat. Han jagade bort, utan minsta motstånd, KPDs organisation, berövade de tyska arbetarna sin press, och tvingade reformisterna att bryta med den Andra Internationalen och underkasta sig den fascistiska regimen.

Det tvära kastet i situationen avslöjas skarpast i frågan om enhetsfronten. Att i Tyskland idag föreslå en enad front mellan de bägge partierna, skulle vara doktrinärt vansinne. Vi hade tidigare en period då den socialdemokratiska apparaten befann sig under det fascistiska oket å ena sidan, och under trycket från sina egna massor å den andra – den situationen borde ha utnyttjats. Nu, efter nederlaget, slickar socialdemokratins Hitlers stövlar, och ser däri sin enda räddning. Om Breitscheid för två år sen ansåg det nödvändigt att skrämja bourgeoisien med

ett block med kommunisterna, så är nu Wels & Co intresserade av att demonstrativt ta avstånd från inte bara kommunisterna utan också från självaste Andra Internationalen.

Förslaget om en enad front idag skulle bara försätta kommunisternas centralkommitté i en pinsam ställning och skulle bara betjäna det socialdemokratiska partiets administration. Politiken känner inga absoluta formler. Dess paroller är konkreta, dvs anpassade till bestämda omständigheter. (Det som sagts ovan utesluter naturligtvis inte ens idag, överenskommelser mellan kommunistiska och socialdemokratiska organisationer i fabriker, i distrikten, osv, eller överenskommelser med andra vänstergrupper som obönhörligen kommer att bryta med den officiella socialdemokratin.)

Den genomsnittlige tyske arbetaren såväl som den genomsnittlige kommunisten känner sig som en resande som lidit skeppsbrott. Hans organisationer, press, förhoppningar om en bättre framtid – allt har dränkts i fascismens vågor. De förlistas tankar går inte i riktning mot att bygga en ny båt, utan de söker skydd och en bit mat. En mörk stämning och politisk likgiltighet är de oundvikliga konsekvenserna av sådana gigantiska katastrofer. Men det politiska uppvaknandet hos de mer uthålliga, av de stabila och modiga, kommer oundvikligen att vara knutet till tanken på ett nytt skepp.

För att karaktärisera den nuvarande situationen i vilken de djupaste lagren av det tyska proletariatet befinner sig, finner jag rapporten om att majoriteten i de gamla fackklubbarna kastats ut och ersatts med Nazi-celler viktigast. Denna ”reform” försiggick så tyst att inte ens utländsk press rapporterade den. Men här är det inte frågan om en tidnings redaktion, eller om Liebknecht-huset (KPDs högkvarter), eller ens om en parlamentarisk fraktion, dvs det är inte frågan om något avlägset, utan om proletariatets själva bas i produktionen – klubben. Bristen på motstånd mot utkastandet av fackklubbarna avspeglar en akut paralysering av massornas vilja under inflytandet och sabotaget från toppen.

Under de senaste åren samlade KPD upp emot sex miljoner röster. Ändå drog det in i kampen inte ens hundra tusen. Inte ens partimedlemmarna hörsammade centralkommitténs appeller. Enbart detta faktum påvisar apparatens fruktansvärda isolering. För varje dag kommer denna isolering att växa. Massorna är inte intresserade av dunkelheter och småsaker. De tar händelserna i dess helhet. Massorna kommer oundvikligen att vända det parti ryggen som tystade ned sin ängslan med tomma formler, med skryt om morgondagens segrar, och som sen gick rätt in i katastrofen.

KPDs ställning ändrades så radikalt under de två eller tre veckorna i mars, som det under ”normala” eller ”fredliga” tider inte skulle ha gjort på två decennier. Den imperialistiska epoken är i allmänhet en epok av skarpa vändningar. Man måste lära sig att följa dem vaksamt så att man inte ramlar och slår i huvudet. Vi får inte lura oss själva, vi måste skaffa oss en fullständig bedömning av katastrofens omfattning – inte så att vi blir tårögt modfällda förstås, utan så att vi kan påbörja det långa och envisa arbetet som avkrävs oss enligt den nya planen uppgjord på en ny historisk bas.

Nästan alla som invänder mot jämförelsen mellan 4 augusti 1914 och 5 mars 1933 säger: Socialdemokraterna, förstår du, förrådde proletariatet medvetet och kom därigenom närmare maktens boningar; stalinisterna däremot ”visste inte” hur man försvarade proletariatet och hamnade därigenom i fängelse. Skillnaden är förstås fundamental och inte av tillfällig natur. Men vi behöver inte överdriva dess politiska betydelse. För det första var socialdemokratin, även 1914, inte ute efter att göra karriär utan att ”rädda” de proletära organisationerna, precis som ledarna för KPD i sin blinda lydnad för Moskva-byråkratins befallningar, först och främst tänker på sin apparat. För det andra, om socialdemokratin 1914 kom närmare makten, kom den 1933 närmare fängelset – trots dess lumpenhet och förfall. Vi behöver inte tvivla på att de

till slut kommer att krossas och att de kommer att få sina Matteotti. Men ändrar detta vår generella bedömning av reformistisk politik?

Vi fördömer KPD-apparaten, inte för ”vansinne” eller ”oförmåga” (som vissa kamrater helt felaktigt uttrycker saken), utan för *byråkratisk centrism*. Det är frågan om en speciell politisk strömning som baserar sig på ett speciellt socialt skikt, först och främst i Sovjetunionen, och anpassar sin politik till detta skikts behov. Fram till de senaste händelserna, stod frågan om vilken faktor som skulle vinna inom KPD – den stalinistiska byråkratins intressen eller klasskampens krav – helt öppen. Nu har frågan besvarats till fullo. Om händelser med sådan gigantisk inverkan inte förmådde korrigerera KPDs politik, betyder det att den byråkratiska centrismen är helt hopplös. Därav följer behovet av ett nytt parti.

”Men frågan löses på det internationella planet!”, utbrister opponenter, som därmed förvandlar en korrekt historisk insikt till en över-historisk abstraktion. Frågan om proletariats seger – och inte bara dess nederlag – löses också på det internationella planet. Det förhindrar inte att Rysslands proletariat som vann sin seger 1917, att fortfarande vänta på segrar i andra länder. Även den motsatta processen kan utvecklas ojämnt: Medan det officiella KPD likvideras politiskt, har partiet i andra länder, främst Sovjet, inte utsatts för ett avgörande test. Historien följer inte Kominterns schema.

Men är det inte Komintern som bär ansvaret för det tyska nederlaget? Helt riktigt. Men i historiens domstol, liksom i en vanlig borgerlig domstol, läggs skulden inte på den som bär det principiella ansvaret, utan på den som blivit ertappad. Nu har tyvärr KPD-apparaten fångats i historiens grepp. Bestrafningen är verkligen ”orättvis”. Men rättvisa är i allmänhet inte historiens dygd. Och där finns ingen nåd.

Men låt oss inte förtala historiens domstol, den är mycket allvarligare än den borgerliga domstolen. KPDs likvidering är bara ett steg. Den kommer inte att stanna där. Om andra sektioner lär den tyska läxan, förtjänar de rättmätigt historiens milda dom. Annars är de dömda. På så sätt ger historiens marsch de andra sektionerna tid att tänka om. Vi, Vänsteroppositionen, är bara de historiska uttolkarna av utvecklingen. Därför bryter vi inte med Tredje Internationalen.

”Men hur kan vi bygga ett nytt parti i Tyskland utan att bryta med Komintern?”, genmäler de som trots allt vill tvinga in den historiska processens motsägelser i formella regler. Vi måste säga att den sidan av frågan är den minst viktiga i våra ögon. Inte ens när vi uteslöts ur Komintern och vi deklarerade oss som en fraktion av den, stod inte frågan om stadgar högst på listan. För oss är det en fråga om politisk kurs, inte om bokföring. Om någon Kominternsektion lyckas återuppbygga sig på en sund bas, kommer vi naturligtvis att utnyttja den som utgångspunkt för ett återuppbygge av hela Komintern. Då kommer också vår formella status att förbättras. Men om den stalinistiska byråkratin lägger Sovjetunionen i ruiner, då kommer ingen att åberopa statuterna – det blir då nödvändigt att bygga Fjärde Internationalen.

Låt oss emellertid återvända till Tyskland. Under de första dagarna i mars, hade KPD fortfarande en centraliserad apparat, tiotalet tidningar, tusentals celler, tiotusentals medlemmar, miljoner väljare. Vi deklarerade oss själva som en del av det partiet och därigenom tog vi ansvar för partiet som helhet gentemot omvärlden. Förvisso inte som ett försvar av den stalinistiska apparaten utan för de lägre enheterna. Med deras hjälp hoppades vi att i tid, dvs före katastrofen, kunna förnya partiets ledarskap. Nu när den officiella apparaten, kringskuren av sina egna principer och sin illegalitet, är tvingad att fullständigt förvandla sig till en stalinistisk agentur, kan vi inte längre påverka den via de lägre nivåer från vilka den är helt avskuren.

Det är sant att den stalinistiska pressen världen över talar om KPDs ”pånyttfödelse” under jord (den illegala Rote Fahne, flygblad, mm, mm). Att lokalorganisationerna skulle sätta sig i rörelse efter en tillfällig förvirring, visste vi i förväg. Att apparaten hos ett sådant stort parti, förfogande över många funktionärer och stora summor pengar, kan ge ut en ansevärd mängd litteratur illegalt och halvlegalt – det är inget förvånande med det. Men vi måste upprepa än en gång: KPD har ingen illegal apparat länkad till massorna. Det det har, är resterna av den gamla organisationen, som pga Hitler befinner sig i en illegal ställning. Det är inte samma sak. Om KPD är aktivt idag beror det på att Hitler bara har börjat sitt bödelsjobb, och att reaktionen ännu inte sjunkit djupt ner i partiet. Men bägge dessa processer är igång idag. De kommer att fortsätta parallellt med varann, ömsesidigt närande och påskyndande varann.

För ett illegalt kommunistiskt parti, är det nödvändigt med speciellt utvalda människor som förstår katastrofens omfattning och som har ett klart perspektiv och en fast övertygelse. Ett sådant urval kan bara göras på grundval av en oeftergivlig kritik av det förflutna. De stalinistiska organisationernas kollaps, oundviklig i sig själv, kommer att lösgöra livselementen och bana vägen för skapandet av ett illegalt revolutionärt parti.

”Men”, invänder en av de tyska kamraterna, ”*politiskt* är partiet förstås ett lik – *organisatoriskt* lever det.” Just denna formulering avslöjar bäst min opponents felaktiga inställning. Ett parti som är dött politiskt, kan inte vara vid liv organisatoriskt, eftersom en organisation bara är ett verktyg för politiken. Men om partiet är dött, måste vi *öppet föra ut diagnosen*, till alla arbetare, med alla slutsatser som följer på den. Vilken del av det gamla arvet som kommer att överföras till det nya, vilka former övergången tar sig, vilka stadier det nya partiet kommer att genomgå, vilka relationerna kommer att bli mellan nybyggarna och det gamla gardet – alla dessa är mycket viktiga frågor som måste besvaras mot bakgrund av utvecklingen av hela situationen. Men för att svaret inte ska bli falskt eller illusoriskt, måste vi utgå från vad historien oåterkalleligt fastställt: Det stalinistiska partiet är politiskt dött. Tvetydigheter och undanflykter är otillåtna – de skulle bara kasta oss av från vår egen väg.

Samma kamrat skriver: ”Parollen om *reform* är meningslös, eftersom vi nu inte vet vad eller hur vi ska reformera. Men vi är också emot parollen om ett nytt parti, då vi anser att det gamla partiets öde ännu inte är beseglat.” Den ena motsägelsen staplas på den andra, trots att författaren är en observant och skarpsinnig kamrat. Om partiet är ”politiskt dött”, så är dess öde beseglat. Apparaten kommer inte att återuppväcka det. Erfarenheten har bevisat att en apparat kan ta död på det levande, men inte skaka liv i det. Om parollen om reform av det gamla partiet är ”meningslös”, så återstår bara parollen om ett nytt parti.

Opponenterna är mest rädda för styrkeförhållandena: Vi Bolsjevikleninister deklarerar som likviderat en stor organisation som ännu idag förmår ge ut tio gånger så mycket litteratur och spendera tusentals gånger mer pengar än vi, och ändå ”proklamerar” vi ett nytt parti i den lilla Vänsteroppositionens namn. Att ställa frågan på det här sättet är detsamma som att från topp till botten dränka sig i apparat-fetischism. Idag, liksom igår, är vår främsta uppgift att forma kadrer. Men det är huvudsakligen inte ett organisatoriskt problem, det är ett politiskt problem: kadrer formas på grundval av ett bestämt perspektiv. Att än en gång sätta liv i parollen om partireform betyder att mot bättre vetande sätta ett utopiskt mål, och därigenom leda vår egen kader till nya och allt svårare besvikelser. Med en sådan kurs skulle Vänsteroppositionen bara bli ett bihang till ett parti i upplösning, och vi skulle försvinna från scenen tillsammans med det.

En av opponenterna, som håller med om att det gamla partiet är likviderat och till och med i princip erkänner det oundvikliga i att skapa ett nytt parti, strävar efter uppskov, ett slags moratorium. Hans argument är följande: Bara 10 procent av partimedlemmarna, även om de

är de mest värdefulla, är kritiskt inställda och beredda att lyssna till oss; De övriga 90 procenten, huvudsakligen nyrekryterade, har ännu inte alls förstått partiets misstag. Av detta följer att vi måste förklara för dessa 90 procent, steg för steg vad som har hänt, och först därefter börja bygga ett nytt parti. Detta är ett abstrakt propagandistiskt och inte politiskt – eller för att tala filosofiskt, ett rationalistiskt och inte ett dialektiskt – angreppssätt på problemet.

Det skulle förstås vara utmärkt om vi kunde placera 90 procent av de unga kommunisterna i en stor skola och ge dem en hel termins undervisning. Men tyvärr, dessa 90 procent drogs in i Hitlers skola. Redan idag är de inte bara halvvägs bort från partiet, utan från politik överhuvud. En del kommer att gå till fascismen, än fler kommer att bli likgiltiga. Dessa processer kommer att utvecklas under de nästkommande veckorna och månaderna – kontrarevolution, liksom revolution, verkar snabbt. Under inflytande av partiets upplösning, massaktivitetens bortdöende, apparatens politiska sterilitet – kommer de bästa elementen i det gamla partiet fortsätta fråga sig själva och andra: Vad ska man göra? Att i en sådan situation erbjuda dem parollen om ”reform”, skulle bara betyda att man drev med dem. I stunder av djup kris måste vi utgå från, inte de snabbt skiftande stämningarna hos partiets bas, utan från objektiva förändringar i den politiska situationen. Många av dessa kommunister som ännu idag är rädda för att bryta med sin byråkrati, kommer imorgon att beskylla oss för att ha fört dem bakom ljuset, för att ha bevarat myten om det gamla partiet. När de lämnar oss går de till Brandler eller till anarkisterna. Brandleriterna, som vi har hört, påkallar redan behovet av ett nytt parti. Det bevisar att de, trots sin opportunist, ändå är politiker. Om vi, med vår revolutionära plattform, skulle visa oss doktrinära, så kommer opportunistiska politiker alltid att lyckas skjuta oss åt sidan.

Vad blir, i praktisk mening, vår relation till den stalinistiska organisationen i Tyskland under nästa period? Den frågan är naturligt nog den som intresserar kamraterna mest. Måste vi, frågar våra opponenter, bryta med det gamla partiets lokalorganisationer? Nej, det vore absurt. Vi måste rekrytera revolutionärerna från alla arbetarorganisationer och främst i det gamla partiets basorganisationer i den utsträckning de finns. När den Tredje Internationalen utropade det fullständiga brottet med den Andra, förhindrade inte detta kommunisterna att under en ansevärd tid jobba inom de socialdemokratiska partierna, och till och med erövra majoriteten i det franska partiet tillsammans med l’Humanité. Vår kurs mot ett nytt parti kan inte och får inte förhindra oss att arbeta i det gamla partiets organisationer.

Men, hör vi en invändning som säger, själva parollen om ett nytt parti gör att vi får basmedlemmarna mot oss. Konflikter är möjliga. Men vi hade också konflikter tidigare trots parollen om ”reform”. Vi behöver dock inte tvivla på att i de aktiva cellernas interna liv mer tid kommer att ägnas åt relationerna till deras egen centralkommitté än till frågan om vårt nya perspektiv. Här kan vi förvänta oss allt skarpare konflikter. Centralkommittén kommer att försvara Stalin och sig själv, där ligger dess huvudmål. Arbetar-kommunisten kommer att kräva ärliga svar och klara perspektiv. Så länge vi försvarade ståndpunkten om reform, förespråkade vi inte disciplinbrott. Nu har situationen förändrats radikalt. Vi föreslår i basorganisationerna att man slutar dela ut värdelös officiell litteratur, en bojkott av apparaten, en brytning med centralkommittén. Vi gör allt detta på ett taktfullt och känsligt sätt, beaktande nivån hos varje grupp och omständigheterna. Men huvudlinjen är ett nytt parti. Och man behöver inte hysa något tvivel om att trots vår linje kommer våra relationer med de revolutionära partienheterna, i en ny situation, under illegalitet, att vara ojämförligt mycket vänligare än i den föregående perioden då vi bara var fraktion.

Vi får inte glömma att det inte är en fråga KPD enbart. Socialdemokratins politiska kollaps, gör uppkomsten av ett nytt ”oberoende” parti mycket trolig. Kan vi anta för ett ögonblick att

den stalinistiska apparaten förmår attrahera vänstersocialdemokrater, eller ens påverka dem i revolutionär riktning? Det är uteslutet på förhand. På grund av dess dogmatism såväl som dess förflutna, som den inte vill och inte kan förneka, kommer stalinisterna bara att bromsa den socialdemokratiska oppositionens utveckling genom att spela rollen som fågelskrämma i Wels' tjänst. Även från denna synvinkel sett intar perspektivet på ett nytt parti sin givna plats på dagordningen.

Bakom flertalet av de politiska och logiska invändningarna, lurar ett outtalat sentimentalt övervägande: Den stalinistiska apparaten står i fascismens skottglugg. Många hängivna och osjälviska kamrater försöker med all sin styrka rädda organisationen. Är det tillåtet att undergräva deras kamp under sådana förhållanden? Detta argument kan bäst uttryckas med hjälp av två rader från en dikt av en rysk poet: "Bevarandet av illusionen är mycket viktigare för oss än den bittra sanningens mörker." Men Pusjkins filosofi är inte marxismens. När vi i början av århundradet bekämpade småborgerliga illusioner och äventyrlighet hos Socialistrevolutionärerna, bröt många bra människor, inte bara bland narodnikerna utan även bland våra egna led, indignerat med den leninistiska tidningen Iskra – vilken, kan ni tänka er, tillät sig att obarmhärtigt kritisera terrorismen vid den tiden då terroristerna dog i bödelns snara. Vi svarade: syftet med vår kritik består just i att dra bort de revolutionära hjältarna från den individuella terrorismen och leda in dem på masskampens bana. Den illegala apparaten, som bihang till Manuilskij-Stalin, kan inte ge det tyska proletariatet annat än nya nederlag. Vi måste säga detta öppet och utan dröjsmål för att rädda hundratals och tusentals revolutionärer från ett fruktlöst slöseri med sin energi.

L. Trotskij

Översättning: *Mats Bladh*

Först publicerad i *Fjärde Internationalen* 4/88